

PERIODINĖS SPAUDOS ATSIKIDIMAS
BEI JO APLINKYBĖS EUROPOJE
IR ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOJE

Santrauka

Šiame straipsnyje nagrinėjama periodinės spaudos pradžia Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje (LDK). Jame taip pat trumpai aptariamos laikraščių atsiradimo Europoje aplinkybės, parodomi tų laikraščių ryšiai su kai kuriais periodiniais leidiniais, XVIII a. pradėjusiais eiti LDK.

Lietuvos periodinės spaudos pasirodymo metai sutampa su Stanislovo II Augusto Poniatovskio (lenk. Stanisław August Poniatowski) valdymo laikotarpiu (1764–1795). XVIII amžiuje LDK pasirodė penkių pavadinimų spaudiniai (šeštasis spausdintas ypatingomis progomis): *Kurier Litewski* (1760–1763); *Supplement do Gazet Wileńskich* (1761 01 10–1792); *Wiadomości Literackie* (1760 04 19–1763 09 10); *Wiadomości Uprzywilejowane* (*Wiadomości Cudzoziemskie*; 1760–1764); *Gazety Wileńskie* (1764–1792 (1793?), 52 numeriai); specialus priedas prie laikraščių – *Addyament do Gazet Wileńskich* (spausdintas nereguliariai). Lietuvos laikraščiai pernelyg nenukrypo nuo XVIII a. Europos informacinių laikraščių, spausdinamų tautinėmis kalbomis, modelio. Jie pateikdavo naujausią informaciją iš Europos ir netgi iš tolimesnių žemynų.

Spauda parodo, kaip LDK piliečiai suvokė Europą ir pasaulį. Tai atsispindi periodikos turinyje. Lietuvos laikraščiuose stengiasi perduoti naujienas ir informaciją, spausdinamą užsienio periodikoje; perspausdinant matyti tam tikras redaktorių darbas. Taip pat Lietuvos laikraščiai liudija apie tam tikrą informacijos atranką. Krinta į akis didelis dėmesys politikos naujienoms. Skaitytojai galėjo sužinoti apie svarbiausius politinius įvykius, taip pat išradimus, apie didžiuosius mokslinius ir geografinius atradimus, apie Europos šalyse vyraujančius papročius ir kt. Naujienos buvo skirtingos; jos aprėpė daugelį gyvenimo sričių. Nemažai vietos Lietuvos periodikoje užėmė vietinio pobūdžio įvykių aprašymai: bažnytinių švenčių paminėjimai, informacijos apie akademines iškilmes, karalių pagerbimą (karūnacijas, valdovų gimtadienius, vardines), didikų laidotuves ir kt.

XVIII a. formavosi modernesnės visuomenės, taip pat naujos europinės civilizacijos pagrindai. Laikraščiai parodo, jog tiek Lietu-

vos, tiek ir viso Vidurio ir Rytų Europos regiono gyventojai nebuvo atsirboję nuo bendrų visai Europai kultūros raidos procesų. Jų atvirumas kultūrinėms ir civilizacinėms inovacijoms pirmiausia reiškėsi naujų požiūrių supratimu, išradimų reikšmės suvokimu, techninių ir materialinių inovacijų pritaikymu kasdieniniame gyvenime. Taigi laikraščiai atliko svarbų vaidmenį formuojant LDK visuomenės mentalitetą, skleidžiant naujas pažiūras ir idėjas.